

Eesti Komitee on a.1947, nagu kujukalt nähtub ka juurosolevatest üksikute tegevusalade eriaruannetest, enda tegevust laiendanud ja süvendanud. Komitee põhikirja kohane tegevus on aruandeaasta kestel tähelepandavalt ja püsivalt näidanud tõusuteed. Komitee on püüdnud keskselt koondada, korraldada ja abistada kõiki eesti pagulaskonna isetegevuslikke jõude. See on toimunud meie edasisele püsimisele rahvusena kui ka Eesti riiklikule uuestisünnile esmajärgulise tähtsusega ja meile kõigile ühiste ülesannete täitmise alal.

Neid peamisi ülesandeid, edendada ja abistada eesti pagulaskonna sotsiaalsel, kultuurilisel ja majanduslikku elu, on saanud ettenähtud ulatuses edukalt täita meie majandusliku kandevõime tõusu ja mitmeti ka Rootsi riigi vastutuleku tõttu. On suudetud rahuldada eriti ka meie kultuurilisi vajadusi, enda omapära ja tarvete kohaselt. See on toimunud ilma otsese riikliku toetusega, kuid siiski üldiselt takistamata. Samuti tuleb konstateerida, et kogu meie tegevusele Eesti Komitee raamides on suuresti kaasa aidanud algusest peale läbiviidud detsentralisatsiooni ja kohapealsetele isetegevuslikele jõududele vaba tegutsemise võimaldamine.

Sedavõrd kui selleks on leidunud loovaid jõude ja väliseid eeldusi, on Komitee juhatus võimaldanud ka enda raamides üksikutele tegevusharudele arendada iseseisvalt enda tegevust, täieliku segamatuse, enda vastutuse ja eriaruandmise korras. See on stimuleerivalt mõjunud ka tagajärgedele. Selles suunas on aset leidnud näiteks areng sotsiaalse abistamise kui ka meile eriti tähtsa omakeelse õpetuse korraldamise alal.

Komitee on samuti enda sihiks võtnud pidada partei poliitiliselt erapooletut joont. Ka see asjaolu on, loodame, pagulasasjade ajamisel kogu Komitee tegevusele tulnud kasuks, kui arvesse võtta ka eesti pagulaskonna esinduse kohta sel alal ametlikult poolt avaldatud seisukohti.

Sotsiaalse abistamise ala tegevust on suudetud laiendada eriti tähelepandavalt - seda ka üle Rootsi riigi piiride. Sel otstarbel Komitee juhatus otsusega 14. jaanuarist 1947 ellu kutsunud EESTI ABI kujunes aruandeaasta jooksul iseseisvaks sihtasutiseks. Sel alal ühiste koondatud jõududega suuremate tagajärgede saavutamiseks, eriti Saksas puudustkannatava eesti noorsoo,

vanade ja haigete abistamise alal, liitusid Eesti Komitee, eesti kirikud ja senised Komitee abistamisorganid ühisesse koostöösse. Nad võisid sealjuures toetuda kohtadel ellu kutsutud kõikide seltakondlike isetegevuse organisatsioonide haaravale heatahtlikule kaastööle EESTI ABI osakondade näol.

Teistes maades puudustkannatavate kaasmaalaste abistamis-gevuse vastu on ühtlasi senisest suuremal määral suudetud huvi äratada ja kaasa tõmmata ka ülemeremaades asuvaid eestlasi ja nende organisatsioonide, äratades kogu maailmas asuvate eestlaste keskol abistamistahet ja rahvuslikku kokkukuuluvustunnet. EESTI ABI Keskus on seega a.1947 jooksul välja kujunenud väliseestluse keskeks abistamisorganisatsiooniks, kes heategevuse alal täidab PUNASE RISTI, Lastekaitse jne. koosseisid ülesandeid ning peab si- det teiste maade samalaadiliste rahvusvaheliste abistamisorgani- satsioonidega ja kiriklike ülemaailmlike keskorganisatsioonide- ga.

EESTI ABI läbikäik abistamise osas, peamiselt kahe suurema ühisaktsiooni tulemusena ulatus aruandeaastal kr.183.744:96.

Kuid ka Rootsi eesti noorsoo eest hoolditsemise, tema rahvus-liku kasvatus ja suvepuhkuse korraldamise alal saavutas see or- ganisatsioon a.1947 tähelepanuvaid tagajärgi, korraldades näi- teks laiemas ulatuses laste suvekoloniasid, mille ülalpidamise kulud olid kr.62.386:59.

Samal ajal jätkasid rahuldavalt oma senist tegevust iseseis- va juhtimise ja aruandmisega Komitee abistamisorganid Abistamis- komisjon, Välissteinkond /prof. A. KÜÜSI juhtimisel/ ja Invaliidide Fond /pr. J. Steinmänni juhtimisel/. Invaliidide Fondi aru- andmine toimub a.1947 osas veel E.K. Naissektsiooni raames ühise aruandmise tõttu, edaspidi aga EESTI ABI üldises süsteemis ja alluvuses vastava Invaliidide Hooldava Toimikonna kaudu.

Nende asutiste läbikäigud olid järgmised: Abistamiskomisjon, kr.36.717:10, selle komisjoni Välissteinkond kr.7.032:42, Invaliidide Fond kr.8.309:08. Sellele tuleb lisandada pakkide vahendus Naissektsiooni kaudu kr.14.654:31, kokku seega sotsiaalala tege- vuse läbikäik kr.66.712:91.

Juba üksi nende summade tähelepanuväärne suurus annab parima tõendi meie pagulaskonna erksast ühtekuuluvuse tundest ja näitab selle abistamistahet raskes olukorras viibivate kaasmaalaste suhte- tes. Kuid see on ka tõendiks meie organiseerimisvõimest Eesti riikliku iseseisvuse sellekohaste parimate traditsioonide väinud. Siinjuures ei saa märkimata jätta, et kogu asjaajamisel on algu-

sest peale olnud suureks eeliseks usalduslik vahakord kesksete korraldavate organite ja kohapealsete osakondade vahel.

Kesksete abistamisorganite juhtiv keskus on järgmine: EESTI ABI Keskuses - esimees piiskop Joh. Köpp, sekretär prof. A. Lütis, laekur riigikohtunik T. Grünthal, aktsioonide juhataja vikaarpiiskop J.O. Lauri, juhatuse liikmed metropoliit Aleksander, pr. J. Steinmann ja Tabea Korjus.

Järgmisoks tähtsaks tegevusharuks on Eesti Komiteele algusest peale olnud koolide ja enakeelse õpetuse korraldamine. Seda tegevust on tulnud meil arendada sügavas vastutustundes pagulusnoorsoo seas ja seega kaudselt kogu meie edaspidise püsivuse vastu iseseisva rahvana. Siin on olnud asja edasiviijaks teadmine neist ohtudest, mis meid ähvardab ümberrahvustamise kaudu ning arusaamine neist raskusist, mis toob endaga kaasa nõrgenenud rahvustunne, eriti ka puuduliku enakeelse oskuse kaudu. Ilma sellise alusmõtte muutuksid kõik meie muud püüdlused, ka poliitilisel alal, asjatuks ja kaotaksid oma õige mõtte.

Seega on paguluses eesti koolil olnud täita suur ja vastutusrikas osa. Selle ülesande rahuldav läbiviimine ei ole nõudnud mitte ainult meie kooliala juhtivatelt jõududelt täit arusaamist ja meelekindlust /Koolitoimkond H. Marki juhtimisel/, vaid esma-joones tuleb anda ka täit tunnustust neile kooliõpetajatele, kes ohvrimeelselt ja mitte hoolides oma parema äraelamise võimalusest, on kõhklematult rakendunud sellele tööle. Kuid mitte väiksem ei ole olnud lastevanemate ja kogu eesti seltskonna abivalmidus eesti koolide ülalpidamisele kaasaaitamisel.

Kogu see hoogus ja visa rühkimine, mis enda väliseis avaldusis ei saa näidata propagandistlike effekte tagajärgede näol, on siiski kaasakiskuvalt mõjunud. Nõnda võime enda aruandes konstateerida, et meie siin mitte ainult ei ole andnud käest ühtki positsiooni /kui mitte arvestada Rootsi riigi poolt ülalpoetud Sigtuna Eesti Gümnaasiumi lõpetamist/, vaid olome isegi maad ja arusaamist juurde võitnud, mis on resulteerunud õpilaste arvu kasvamisega /praegu alg- ja täienduskoolides o: a 1300 õpilast/. Samal ajal võime aru anda 12-ne uue täienduskooli juurdetulekut, mis on viinud meie alg- ja täienduskoolide arvu 42-le.

Nende koolide ülalpidamise osas on vast suurimaid raskusi olnud Eesti Öhtugümnaasiumil, milledest ülesnamist tuleb eriliselt teha teadaks lugeda selle kooli juhatajale dir. H. Jänosele.

Stockholmi Eesti täielik algkool /juhataja õp. E. Karma/ on omal alal kujunenud kahtlemata eeskujulikuks ja kõiki nõudeid :

ületavaks musterkooliks. Siin on kooli ülalpidamine, mis nõuab võrdlemisi suuri summasid, lasunud Eesti Koolide Toetuskapitalil, Kooli Sõprade Seltsil /osimees ins. A. Jomn/ ja lastovanemail. Aruande piiratud ruum ei luba siin esile tuua neid lugematuid ja vastutasuta teoneid, mida sel alal omavad enamik meie provintsi kooli- ja seltskonnategelasi.

Meie koolide ülalpidamine Rootsi riigi otsese toetuseta ei oleks mõeldav ilma kogu eesti seltskonna sooja ja abivalmi poolehoiduta.

See toetus on kanaliseerunud kaht teed pidi. 3.septembril 1947 loodi kogu koolide ülalpidamiseks kindlana aluse loomiseks Eesti Koolide Toetuskapital. Toetuskapitali summade kaasabita ei saanuks need meie koolid eksisteerida neis kohtades, kus näit. lasterohkoid oostlasi on vähesel arvul ja need ei oma ka küllal-
dast majanduslikku kandojõudu. Nõnda nagu meie ühiselt abistame oma kaasmaalasi, peame ka eranditult ühiselt abivalmid olema ai-
tama raskustest üle saada oma ühtekuuluvuse-koti nõrgemal lüli-
del hariduse alal Rootsis.

Üksikute suuremate keskuste endasseosulgunine haridusalaste kulude kandmise osas võib, meie ühist võitlust kahjustavalt, endaga kaasa tuua ka raskelt parandatavaid psühholoogilisi tagasilööke kõigil aladel. Üksijäotuse tunnet ei tohiks aga lasta kellegile tekkida, mis on aga paratamatu ilma vastava kapitali reguleeriva kaasabita.

Teiseks on hakanud koolide ülalpidamise raskusist kasvavas ulatuses osa võtma kohapealsed keskused vastavate koolisõprade seltside, organisatsioonidoyaheliste koolitoimkondade ning koolide hoolkogude jne. kaudu.

Edasi tuleks Komitee togevuses ära märkida pögeniko õigusliku kaitse korraldamise küsimust.

Sel alal loodi isiklikku kontakti Rootsi vastavate asutistoga ja ositati neile ka Juristide sektsiooni poolt algatatud ja sektsiooni juhatuse liigete /prof. N. Kaasik, Joh. Klossment, T. Grünthal ja P. Poom/ poolt väljatöötatud pikem juriidiliselt argumenteeritud märgukiri eesti pögeniko kodakondsuse küsimuses. See leidis ka olavat tähelepanu ja poolehoidvaid sõnavõtte rootsi avalikkuses. Vaatamata kõigile meie püüdlustele, peab siinkohal siiski ära märkima, et kahjuks ei ole see meie seisukohalt tähtis küsimus seni veel meid rahuldavat lahendust leidnud. Kuid see, ka ametlike kinnituste kohaselt, kuidagi ei mõjuta meie varjupaiga-õigust Rootsis.

Ka eesti sõjameeste õigusliku kaitse alal on juristide sektsiooni algatusel kogutud arvukas materjal, tehtud fotokopieid ja koostatud juriidilisi arvamusi, mis edasi saadatud kohaseks kasutamiseks eriti skriinimisto puhul Saksamaal.

Oleme Saksas asuvaid põgenikke mitto ainult materjaalselt abistanud. Komitee on Pagulasasjade komisjoni algatusel /esimees T. Grünthal/ taotlenud Saksas asuvate põgenike omigratsiooni kiirendamist. Seks on katsutud mõjustada omapoolseto pikemalt põhjendatud seisukohtade esiletoomisega vastavates märgu- kirjades /koostanud A. Kaelas, prof. N. Kaasik, A. Horm, J. Tiitso/ põgenike administratsiooni, IRO-t, UNESCO-t, samuti kui arvukaid Ameerika avaliku elu tegelasi, et põgenikele Saksas avataks immigratsiooniks uksed ülemeremaades, osmajoones aga Inglismaal. Sel otstarbel käis aprilli kuus a.1947 ka Inglismaal juhatuse liige J. Mikhelson, et selgitada Inglismaale tööleppäasamise võimalusi ja tingimusi ning esitas ka eestipoelseid seisukohti.

Erimaades asuvate põgenike keskosinduste vahel tihedama kontakti loomise ja perioodiliste nõupidamiste algatamise otstarbel käisid novembri kuus hrud A. Grönberg ja H. Mark Inglismaal. Käigi nende sammude tagajärjel on peatselt loota uut suuremat kokkutulekut Londonis, kus ühiselt läbiarutamist ja togevuse koordineerimist loiaksid põgenike kultuurilised, sotsiaalsed, julgooleku ja omigratsiooni küsimused.

Nõuande alal on jätkatud senist togevust. Töö- ja sotsiaalküsimuste alal on Töölissektsiooni poolt /osimees M. Kalbus/ korraldatud kõgu aasta jooksul kindlate kõnetundide ajal tasuta suulist nõuannet, samuti ka kirjateel /tööinspektor A. Kaelas/, korraldatud 17-nos eestlaste keskusos selgituskoosolekuid /J. Mikhelson ja A. Kaelas/, jätkatud "Eesti Teatajas" selgitavate kirjutuste ja küsimustole vastuste avaldamist /häit. J. Mikhelson eesti keeles ka "Metallarbetaren'i" veergudel/, ning aidatud kaasa töökohtadel arusaamatuste lahendamisele jnc.

Arstlik nõuanne kirjateel jätkus /dr.A. Teonant ja dr. E. Jakobson/, kusjuures nõuküsimistole tuleb juurde lisada kr.i.- eest postmarke.

Talude rentinise nõuande osas on Põllumajandussektsioon /esimees Rudolf Panno/ saavutanud, kasutades meile põllumeestole suuri teoneid osutanud agr. Lopa vahetalitust, häid tagajärgi. Samuti on antud kindlatel kõnetundidel nõu agrotehnilistes ja organisatsioonilistes küsimustes; pootud ettekandekoosolekuid.

Ka Mereneeste seksioon /esimees I. Randmets/ on selgitavalt tegelenud mereveeste töölepaigutanise, kutsotunnistuste jne. küsimuste alal.

Eriti tuleb välja tõsta Naisseksiooni /juhataja V. Poska-Grüntal/ tegevust, mille raamides ja ruumides on arendatud väga mitnepalgelist tegevust. Nimetatud seksioonis ei ole piiratud ainult oma tavaliste ülesannete tähtsusega, vaid on tootsetud kogu põgonikkonna huvide teenistuses seal, kus elu selleks ülesanded ette seadis /näit. Invaliidide Fondi asjaajamine, korrapärane ja rohkearvuline pakkide vahendusteenistus Saksaga, EESTI ABI Stockholm osakonna asjaajamine ja pakkide keskus jne./.

Kursusi on peetud järgmistel aladel: 1 rahvarõivaste valmistamine pr. E. Käeriku juhatusel, 2 pikaajalist õnbluskursust pr. Lehola ja prl. Eilau juhtimisel, 4 lühiajalist kübaravalmistamise kursust pr. E. Variku juhatusel ja 2 varrastol kudumise kursust pr. Rõõmusmäe juhatusel.

Parandustöökojas korrastati 1000 riietuseset. On teostatud väga suure ulatuses käsitööde müüki, nagu see nähtub aruandest. On korraldatud jõulu- ning kevadmüük. Nõuanno on olnud väga olav, eriti ka ühenduses rahvarõivaste valmistamisega eelseisvaks laulupeeks.

Naisseksioon on korraldanud 7 referaatõhtut.

Üksikutest seksioonidest tuleks veel esile tõsta Metsateadlaste /esimees prof. A. Matiesen/ ja Insenoride /esimees Truuvot/ seksioone, mis on tegelenud referaatkoosolekute ja ekskursioonide korraldamisega omal alal, kirjavahetuse pidamisega teiste riikide vastavate asutistega, peamiselt Saksas töötavate viibivate vastavate eriteadlaste töölepaigutamiseks jno.

Majandusseksiooni ühistegevuse allseksioon korraldas mail kuul 1947 eesti ühistegelaste kokkutuleku eesti ühistegevuse 45-aastase juubeli tähistamiseks, millest osa võttis ligi 100 in.

Ettevõtete asutamisel nõutavate garantiide andmise komisjon /esimees A. Jürino/ on, kokkuleppel Rootsi vastavate asutistega, aastase tegutsenise järgi soni välja andnud 20 garantiid neile oestlasile, kes on asutanud endale mingi tööstusliku, käsitöö- või mõne muu erilise ettevõtte. Komisjoni tegeliku asjaajamise sel alal teostas tasuta J. Poska.

Julgestuse alal soetas Komitee a.1947 endale täieliku ülevaate näit. emigratsioonivõimalusist ja oli edasigi pidevalt kontaktis sel alal meie esinduste, usaldusmeeste, väliseestlaste ühingutega ülenoremaades jne.

Üksikuist kordalminud aktsioonidest võiks nimetada Rootsi kuningas Gustaf V-le tema 40-aastase valitsemisjuubeli puhul a.1947 6200 eestlase allkirja kogumist vastavasse mälestusalbumi ja sellele vastava tänuaadressiga oriaudiensil üleandmist, millest osa võtsid piiskop Joh. Köpp, metropoliit Aleksander, E.K. esimene T. Grünthal ja abiesimees H. Perlitz. See loidis ka rootsi avalikkuses tähelepanu ja hramärkimist.

Kirjastati Eesti Rahvaülikooli loengute sari - 10 loengut. Rahaliselt on toetatud eesti laste suvokodusid kr.5000-ga, EESTI ABI kr.1000-ga, eesti skaute, eesti laskureid jne.

Määratud kolm rahalist abinda üliõpilastele teaduslike tööde eest.

Üldbüroo /juhataja J. Tiitso/ on olnud keskuseks, kes pidanud sidet kõigi Komitee sektsioonide, ettevõtete, sihtasutiste ja fondidega ning olnud nende vajaduste vahendajaks. Üldbürool on lasunud eriti ka juhatuse ja presiidiumi otsuste ettevalmistus ja elluviimine. Endiselt on teostatud kirjade vahendust. Büroo kaudu on välja läinud 26.914 postisaadetist. Sii hulka ei ole arvestatud Komitee asutiste posti. Dokumente on tõlgitud ja tõestatud o: a 800 /juhataja A. Pallo/.

Organisatsioonilises osas viidi läbi juhatuse töö kergendamise ja kiirendamise soega, et juhatuse otsusega 3.sept. 1947 asutati presiidium, mis koosneb Komitee osimehest, abiesimehest ja laekurist, jooksvate küsimuste otsustamiseks ja juhatuses otsustamisele tulevate küsimuste läbikvalumiseks. Presiidium täidab ühtlasi ka Asenike Kogu otsusega 24. aug.1947 loodud finantstoinkonna ülesandeid.

Korraldati ümber Eesti Korrespondentsinstituudi juhtimine ja majandamine. 1. aprillil 1947 anti ajaleht "Eesti Teataja" üle vastavale usaldusühingule.

Aruandeaastal tuli juurde 269 uut üksikliiget ja 2 ühingut.

Eesti Komitee juhatuse praegune koosseis on järgmine: esimene T. Grünthal, abiesimehed H. Perlitz ja J.O. Lauri, laekur A. Reintamm, sekretär A. Mark, liikmed: A. Horn, A. Jonn, M. Kleitsman, Joh. Klement, Joh. Mikhelson, Rud. Moorma, Ant. Nõmmik, J. Steinmann, Gust. Suits, Al. Varna.

Vastavalt põhikirjale lahkuvad valimise vanuse järgi juhatusest prof. A. Nõmmik, prof. G. Suits ja dr. M. Kleitsman.